

YABANCI DİL DERS KİTAPLARINDA HEDEF KÜLTÜR BİLGİSİNİ İNCELEMEDE KULLANILABİLECEK KONTROL LİSTESİ UYGULAMASI*

H. Sezgi SARAÇ*
Arda ARIKANÇ**

Öz

Hedef kültürün öğrenimi ve öğretimi yabancı dil öğretimi çalışmalarında gittikçe daha çok önem kazanmaktadır. Bu çalışmada da ders kitaplarında olması gereken nitelikler ve bu bilgilerin aktarılma yöntemleri çerçeve bir kontrol listesi oluşturulmasında kullanılmıştır. 2 basamak ve 31 alt basamaktan oluşan bu çerçeve İngilizce ders kitaplarında yer alan kültür öğelerini incelemede kullanılabilir bir kontrol listesine dönüştürülmüştür. Bu çalışmada bu kontrol listesinin olabilirliği nedir, ilköğretim İngilizce ders kitaplarında hedef kültür nasıl tanımlanmıştır ve bu kitaplarda hedef kültür bilgisi içerik açısından nasıldır gibi üç temel soruya yanıt aranmıştır. Çalışmanın öncelikli verisi Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarında kullanılan iki İngiliz dili öğretimi kitabının analizinde kullanılan, yapılandırılmış kontrol listesi aracılığıyla sağlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında İngilizce derslerinde kullanılmakta olan iki (2) ders kitabı alınmıştır. Sonuçlar alanyazın taramasından elde edilen düşünce ve öneriler doğrultusunda hazırlanmış olan bu kılavuzun yabancı dil ders kitaplarında hedef kültürün nasıl yer aldığını incelemede verimli bir şekilde kullanılabilirliğini göstermektedir. Buna ek olarak, incelenen ders kitaplarında kültürel bağlamda sunulan içeriğin daha çok Türk kültürünü kapsadığı ve hedef dilin kültürüne yeterince yer verilmediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ders Kitabı, Hedef Kültür, Bilgi, Kontrol Listesi

* Bu çalışmanın bir kısmı 29 Nisan - 2 Mayıs 2010 tarihleri arasında düzenlenen, II. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresinde sunulmuştur.

* Başkent Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi ABD (hsarac@baskent.edu.tr)

** Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü (ardaari@gmail.com)

Application of a Checklist to Assess the Place of Target Culture in Foreign Language Coursebooks

Abstract

The place and importance of target culture have become an important issue in foreign language teaching. In this study, specific characteristics of culture that coursebooks are expected to include and the methods to transfer cultural knowledge throughout the learning process were singled out and a control list has been prepared within the scope of insight gained through literature review. This control list comprises 2 steps and 31 sub-groups. The three fundamental cases sought within the scope of the present study are: what the viability of using a control list in investigating cultural elements in coursebook is, how the target culture is defined in primarily school coursebooks, and how powerful these books are in terms of presentation of the target culture elements. The primary data of study were collected through a constructed control list to analyze two English language teaching coursebooks used in elementary schools under the auspices of Ministry of National Education. The results indicate that the checklist, designed in the light of notions and suggestions gathered from literature review, can be used effectively in analyzing how cultural elements are handled in coursebooks. Besides, the content that is presented in the name of culture mostly covers Turkish culture, sparing little space for the target culture.

Keywords: Coursebook, Targetculture, Knowledge, Checklist

I. GİRİŞ

Tomlinson ve Masuhara (2004) kültürü belirli özellikleri, inançları ve şartları paylaşan belli bir topluluğun yaşam biçiminin tümü olarak tanımlar ve kültürün tüm ortak ve farklılaştırıcı unsurları içinde barındırdığını belirtir. Bu tanıma ek olarak kültürün; amaçları, ilgileri ve yaklaşımları ortak olan bir grup insanın tutum ve davranışları olduğunu belirtmektedirler. Hofstede (2001), kültürün zihni topluca programlama biçimi olduğunu ve böylece kültürün, bir topluluğa ait bireyleri diğerlerinden farklı kıldığı fikrini savunmaktadır. Kültürle ilgili alanyazında, tanımlamada derine inildikçe büyük 'K' ve küçük 'k' alt başlıklarının irdelendiği ortaya çıkmaktadır. Bir toplumun üretimi, dünya ve diğer kültürlerle katkısı ve önder bireylerini içeren kapsam, büyük 'K' kültür olarak belirtilmektedir (Chastain, 1988; Tomalin ve Stempleski, 1993, Pulverness, 1995). 'K' kültür, toplumun bireyleri tarafından değer verilen ve gurur kaynağı olan; edebiyatı, sanatı, sporu, coğrafyayı, bilimsel, ekonomik ve tarihi başarıları içermektedir. Ancak, bu genel bakış açısına karşın, 'yaşama biçimi olarak kültür' de küçük 'k' kültür olarak tanımlanmaktadır. Küçük 'k' kültür, daha çok davranış kültürünü tarif eder (Tomalin ve Stempleski, 1993; Pulverness, 1995).

Hedef kültür bilgisini, Byram (1997) yapılandırılmış ve sistematik biçimde sunulan, diğer kültürü anlamak için gerekli çerçeveyi sağlayan bilgi olarak tanımlamıştır. Tomlinson ve Masuhara (2004) ise kültür bilgisinin yüzeysel, başkaları tarafından betimlenen, kişinin kendi deneyimiyle değişikliğe uğratmadığı, dar anlamda sözcüklerle ifade edilebilen ve basmakalıp olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca, bu tür bilginin tarif, örnek, istatistik, genellemeler ile aktarıldığı anekdotlar ve yine genellemeleri yansıtan örnek olaylar şeklinde de karşımıza çıktığını belirtmektedir. Broady (2004) kültür bilgisinin, genellikle öğrenciye başka biri tarafından aktarılan, ancak öğrencinin kendi deneyimiyle oluşmayan bilgi olarak değerlendirmekte ve dar kapsamda örneklemeye dayandırılarak oluşturulan genellemelerden ibaret olduğunu, çoğu zaman da yanıltıcı olduğunu vurgulamaktadır.

Kültürel farkındalık (cultural awareness) ise, kişinin kendi kültürel kimliğini irdeleme, olağan karşılanan değer ve inançlarını sorgulama, kendi kültürünü başkasının kültürü ile karşılaştırabilme yetisidir. Bu kıyaslama, öğrencinin algılamasına ve farklılıklarla başa çıkabilmesine yardımcı olur (Byram, 1997; 1998). Dolayısıyla, kültürel farkındalık, kültür bilgisinin bir ileri adımı olarak, kültürler arasındaki farklılıklara dair önyargı geliştirmeden benzer ve farklı yönlerini keşfetme sürecidir. Bu bağlamda, karşılıklı kültürel farkındalık (cross-cultural awareness) öğrencilerin kendi kültürlerine daha nesnel ve kapsamlı bakmalarını; ayrıca kendi kültürlerindeki öğelerin başkalarına farklı ve garip gelebileceğine ilişkin bilinci kazandırmaktadır (Broady, 2004). Böylelikle, öğrenciler 'bakış açısı bilinci' geliştirebilmektedir (Tseng, 2002).

Dil ve kültür öğretimi bağlamında, kültürlerarası yeterlik ve kültürlerarası iletişimsel yeterlik (intercultural communicative competence) en çok tartışılan terimlerdir. Byram (2000:9) kültürlerarası yeterliliği beş grupta tanımlamaktadır:

1. Tutum: Merak, açıklık, kişinin kendi ve diğer kültürlerle karşı şüphelerini ortadan kaldırması.
2. Bilgi: Kendi kültürünün ve diğer kültürün üretim ve uygulamaları, sosyal ve bireysel iletişimi.
3. Anlama ve bağdaştırma: Diğer kültüre ait yazılı kaynak ve olayları yorumlayabilme ve kendi kültüründeki yazılı kaynaklarla bağdaştırabilme.
4. Keşfetme ve iletişim becerileri: Yeni bilgi edinebilme yetisi ve bilgi, beceri ve tutumları gerçek iletişimde kullanabilme.
5. Eleştirel kültürel farkındalık/politika eğitimi: Kendi kültüründeki ve diğer kültürdeki uygulama ve üretimleri eleştirel biçimde değerlendirebilme yetisi.

Ülkemizdeki ilköğretim programlarının içeriğine dair yapılan en önemli eleştiri "konuların derinine inilememesi, programın dinamizmi/esnekliği ve programın sürekliliğinin kesintiye uğraması gibi üç noktada" düğümlenmektedir (Sert, 2008: 321). Kültür, dil kullanımının önemli bir ögesidir (Crystal, 1997; Kramch, 1998; Corbett, 2003; Demirezen, 1980; Brown, 1994; Genç, 2002; 2004). Dolayısıyla, dil öğretimi kitaplarında yer alması gerekliliği kaçınılmazdır. Fakat, dil öğretiminde kullanılan kitapların, hedef kültür açısından yeterliğinin saptanması gerekmektedir (Saraç ve Süzer, 2007). Türkiye'de yabancı dil öğretmenleri,

öğrenme/öğretme hedeflerine ulaşmak için öğretim sürecini biçimlendirme, belirleme ve düzenlemede doğrudan etkili ders kitabını Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan listedeki ders kitapları arasından belirlemek ve seçmek durumundadırlar ki, bu yüzden öğretmenlerin hangi ders kitabıyla çalışacaklarını, kitabın öğrencilerine ya da öğrenme koşullarına uygunluğunu araştırmaları gerekmektedir (Genç, 2002). Ders kitaplarının seçiminde göz önüne alınması gereken özellikler listesinde de hedef kültür ürünlerinin ve ilgili öğretim yöntemlerinin yer alması gerektiği belirtilmiştir (İnal, 2006). Bu kriterler; aktarılan kültür bilgisinin nicelik ve niteliğini, bilginin güncelliğini, genellemelere yol açıp açmadığını ve öğrencilerin kültürel açıdan davranış biçimlerini anlayıp anlayamayacaklarını içermektedir (Huhn, 1978; Cortazzi ve Jin, 1999; Cunningsworth, 1995; Sercu, 1998; Ünver, 2009). Bu çalışmada da geniş bir kaynak taraması yoluyla elde edilmiş bulunan bilgiler çerçevesinde hedef kültüre ait, ders kitaplarında olması gereken nitelikler ve aktarma yöntemleri seçilerek çerçeve bir inceleme kılavuzu oluşturulmuştur. Ortaya konulmuş bulunan bu çerçeve 2 basamak ve 31 alt basamaktan oluşmaktadır. Araştırmaya yön veren sorular aşağıda sunulmuştur:

1. Yabancı dil olarak İngilizce ders kitaplarında yer alan kültür öğelerini incelemede kullanılacak bir kılavuz hazırlanabilir mi?
2. İlköğretim İngilizce ders kitaplarında hedef kültür nasıl tanımlanmıştır?
3. İlköğretim İngilizce ders kitapları hedef kültür bilgisine dair ne tür unsurlar içerir?

II. YÖNTEM

Çalışmada veri olarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı orta öğretim okullarında İngilizce derslerinde kullanılmakta olan iki (2) ders kitabı kullanılmıştır. İlgili ders kitaplarında yer alan metin ve görsel araçlar araştırmacılar tarafından geliştirilen ders kitabı hedef kültür incelemesi protokolü aracılığıyla bireysel olarak incelenmiş ve tek tek bütün bulgular kayıt altına alınmıştır. Daha sonra araştırmacılar birbirlerinin kayıtlarını gözden geçirmişler ve ortaya çıkardıkları sonuçları İngiliz dili eğitimi alanında konuyla ilgili yaptığı araştırmalarla tanınan bir öğretim üyesine de incelettirmişler ve gereken değişiklikleri yapmışlardır. İncelenen ders kitaplarındaki işitsel araçlar, öğretmen el kitabı ve çalışma kitapları gibi öğretmenin inisiyatifinde olan yapılar çalışmada kapsam dışında bırakılmıştır. Çalışmanın kapsamı yalnızca iki ilköğretim ders kitabıyla sınırlandırılmıştır ki bunun nedeni çalışma aracı olan kontrol listesinin oldukça ayrıntılı ve çok boyutlu olmasından kaynaklanmaktadır. Aracın oluşturulmasında halen ilk ve orta öğretim ders programlarında yer alan bilgi tür ve alanlarına öncelik verilmiştir (tarih, coğrafya, cinsel sağlık vb. gibi). Bu süreçte yabancı dil öğretiminde kullanılmakta olan alanyazından yararlanılmıştır. Hedef kültür incelemesindeki temel konu ve alanlar dizinin hazırlanmasında Arıkan (2008) ve Ünver (2009), bakış açılarının oluşturulmasında da Kramsch (1998) gibi yazarlardan yararlanılmıştır.

III. BULGULAR

A. Quick Step 6

Kitap içeriğinde sunulan metinlerde yer alan karakterler, kitabın başında okuyuculara tanıtılmıştır. Hem Türk hem de yabancı kültüre ait karakterler resmedilerek isimleriyle birlikte sunulmaktadır; Sarah, Helen, Yiğit, Filiz gibi. Tanışma işlevine ait bir diyalogda Yiğit ve David yer almaktadır. Ayrıca, daha sonra David, Zeynep'e bir mektup yazmıştır ve bu mektup soru ifade biçimlerinin (örneğin, How old is David? How old are you? What nationality is Zeynep?) sunumunda kullanılmıştır (bkz. Ek 1).

Ancak, bu diyalogda ve diğer yazılı metinlerde kültürel unsurlara yer verilmemiştir. Bunun yanı sıra, Türkçeye aktarma yoluyla giren 'kolej' kelimesinin tam karşılığıymışçasına 'college' kelimesi kullanılmıştır. David henüz 13 yaşında olmasına rağmen, "I am a student at Northwood College" (Northwood Yüksek Okulunda Öğrenciyim) ifadesini kullanmaktadır. Üniteler ilerledikçe, konu bütünlüğü sağlamak adına aynı karakterler kullanılmakta ve bu defa da Zeynep'in David'e yazdığı mektup sunulmaktadır. Bu metinde de kültürel hiçbir unsur bulunmamakla birlikte, Zeynep "I am a student at İzmir College", İzmir Lisesinde öğrenciyim ya da Türkçeye aktarım yoluyla girmesinden ötürü İzmir Kolejinde öğrenciyim ifadesi 'College' (Türkçedeki tam karşılığıyla: Yüksek Okul) kelimesiyle ifade edilmiş, böylece yanlış kullanıma yer verilmiştir.

Kişinin kendini tanıtmaya işlevine ait cümlelerin sunumunda, Türk ve hedef kültüre ait ünlüler kullanılmıştır. Süreyya Ayhan'la birlikte, Brad Pitt ve David Beckham'ın ağzından cümleler sunulmuştur. Diğer kişiler ise, Alman Michael Schumacher ve İtalyan Pavarotti'dir. Bu çalışma ile kültür çeşitliliğinin amaçlandığı düşünülebilir. Ancak, farklı milletlerden de karakterlerin kullanılması hedef kültüre ait olarak sunulan bilginin içeriğinin sayıca az olmasına yol açmıştır. Hem ana hem de hedef kültüre ait kullanılan unsurlar nicelik yönünden yetersiz kalmıştır. Aynı şekilde, ilerleyen kısımlarda Antonio Banderas ve Leonardo Di Caprio kullanılmıştır. Her ne kadar ilk karakter Amerikalı olmasa da Amerikan kültüründe çokça tanındığından, hedef kültüre ait bir bilgi olarak görülebilir. Ancak, sadece bu iki karakter kullanılmış, üçüncü karakter ise Alman Claudia Schiffer olarak seçilmiştir. Yine hedef kültüre ait sunum, nicel açıdan kısıtlanmıştır.

İyelik eklerinin kullanılmasını amaçlayan bir dilbilgisi çalışmasında, Atatürk ve ailesine yer verilmiştir. Atatürk, Atatürk'ün annesi ve babasının iyelik ekleri kullanılarak anlatılma çalışması amaçlanmıştır. Bu çalışmada, anadil tarihine ait bir unsur sunulmaktadır. Fakat, bu kültürel sunum karşılaştırmalı olarak kullanılmamış; örneğin, hedef kültüre ait bir liderin de sunulması ve dolayısıyla öğretilmesine yer verilmemiştir. Aynı şekilde, iki diyalogda Sertap Erener'e yer verilmiştir. Erener'e ait bilgiler sunulmuş, ancak yine karşılaştırmalı bilgi aktarımı yoluna gidilmemiş, hedef kültüre ait benzer konuda hiçbir bilgiye yer verilmemiştir.

B. Let's Speak English 7

Kitap, önceki senelerde öğretilen konuların tekrarını amaçlayan bir sunum ile başlar. Okulun ilk günü resmedilerek, bahçedeki öğrencilerin birbirleri ile konuşmalarına yer verilmiştir. Karakterlerin birbirlerine hitap ederken kullandıkları isimlerden yola çıkılarak (isimlerden bazıları Sue, Mary, Jill, Jack'tir), bu bağlamın hedef dile ait bir okulda geçtiği anlaşılmaktadır ve belirli kültürel bir unsur içermemektedir (bkz. Ek 2).

Okul bağlamı hemen ikinci ünite de devam ettirilmiştir. Ancak, yine kullanılan isimlerden anlaşıldığı üzere, bu defa karakterler Türkiye'de bir okuldur ve önce kullanılan ortam ile hiçbir bağlantısı bulunmamaktadır. Bir sonraki sayfada ise, bağlam yine okuldur, ancak tutarlılık sağlanamayarak bu defa İngiltere'de olduğu anlaşılan bir okul ismi kullanılmıştır (London High School). Okulun futbol kulübünün olduğu bilgisi verilmiş, okul yaşantısına ait kısıtlı da olsa kültürel bir unsur sunulmuştur.

Geçmiş zaman yapısının sözel kullanımda uygulanmasının amaçlandığı, diyalog yazma faaliyetinde yer alan görseller, öğrencilere kendi kültürlerine ait değerlendirmeler yapmalarını sağlamaktadır. İlk olarak, geçmiş ve günümüze ait iki görsel materyal (fotoğraf) ile öğrencilere örnek uygulama sunulmaktadır. Bu uygulamada Ankara'nın altmış yıl önceki ve günümüzdeki şehir görünümü verilmiş, şehrin büyüdüğüne dair ifade kullanılmıştır. Daha sonraki uygulamada da öğrencilerden, İngiliz bir ailenin fotoğraflandığı bir görsel ile Samsun ve İstanbul'a ait birer görselden yola çıkarak, ailenin önceden İstanbul'da, şimdi ise Samsun'da yaşadığına dair cümleler yazmaları istenmiştir. Bir sonraki alıştırmada ise Türkiye'deki bir okulun sınıfına ait olduğu anlaşılan iki görsel sunulmuş ve öğrencilerden yine aynı şekilde geçmiş ve günümüz durumları arasındaki farklılıkları yazılı olarak ifade etmeleri beklenmiştir. İlgili etkinliğin diğer uygulamalarında ise kültürel unsurlardan yoksun içerikler sunulmuştur. Bahsi geçen üç uygulama, görsel kalite açısından zayıf ve yetersiz öğretim materyali ile sunulmuştur. Sadece anadile ait kültürel unsurlar içerdiğinden, benzer bağlamda hedef dile ait kültür unsurlarının sunum fırsatı değerlendirilemeyerek yer verilmemiştir.

Kitabın genelinde aynı özellik gözlemlenmiştir. Kültürel bağlamda sunulan içerik daha çok Türk kültürünü kapsamakta, hedef dil kültürüne ise yeterince yer verilmemiştir. Yukarıda bahsi geçen uygulamadan hemen sonra, yine bu gözlemi destekleyen farklı uygulama tasarımları bulunmaktadır. Bir sonraki çalışmada, yine görseller aracılığıyla öğrencilerden geçmiş zamanda cümleler yazmaları istenmiştir. Görselleri kullanılan ünlü kişiler; Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Ömer Seyfettin, Rıfat Ilgaz, Şifo Mehmet, Barış Manço, Kemal Sunal, Adile Naşit ve Elvis Presley'dir. Hedef kültüre ait olarak kullanılan tek ismin bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, daha sonra sunulan okuma faaliyetinde yine görsellerle Mustafa Kemal Atatürk'e yer verilmiş; anadil kültürüne ait unsur içeriğe dâhil edilmiş, ancak hedef dile ait benzer unsurların öğrencilere sunulma fırsatı değerlendirilmemiştir. Farklı bir uygulamada da coğrafi özellikler bağlamında, Van gölü ve Ağrı dağı örnek olarak kullanılmış; fakat hedef dile ait ülkelere dair örneklemelere yer verilmemiştir.

Kitapta bulunan başka bir okuma parçası da benzer özelliklerle göze çarpmaktadır. İlgili okuma çalışmasında, karakterler Türk'tür (Yalçın ve Kaya). Bursa'ya gitmeyi kararlaştırırlar ve gitmek istedikleri yerler metinde kısmen İngilizce isimleri ile verilmiştir; bunlar “the Ulu Cami, the Green Tomb and the Covered Bazaar” olarak sunulmaktadır. Tüm bunlara ek olarak, edilgen yapı öğretiminin amaçlandığı alıştırmalarda da sadece Türk kültürüne ait unsurlara yer verildiği görülmektedir. İlgili uygulamada, öğrencilerin çizim görseller ile birlikte verilen ipuçları yardımı ile hedef dilbilgisi öğelerini içeren cümleler kurmaları amaçlanmıştır. Pamuk ve Çukurova, araba ve Bursa, çay ve Rize, muz ve Anamur, havlu ve Denizli ilgili çalışmada sunulan görsel ve ipucu ikililerinden bazılarıdır. Yabancı bir kültüre dair verilen tek ikili kahve ve Brezilya'dır ki bu içerik hedef dile ait kültürle bağlantılı değildir. Daha sonra sunulan, bu defa yazma ve okuma becerilerine ait iki ayrı uygulamada da örnekler arttırılarak yine benzer bir yöntem takip edilmiştir. Bu çalışmaların ilkinde örnekler çoğaltılmıştır; seftali ve Malatya, mobilya ve Ankara, plastik tarak ve İzmir, gibi. Farklı kültüre ait bilgi ise altın ve Fransa ile çelik ve Almanya ikilileridir ki bunlar yine hedef dil kültürüne dair bilgi içermemektedir. İkinci uygulamada ise okuma metni verilmiş, sadece Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde yetiştirilen ve üretilen değişik ürünlere ait bilgiler sunulmuştur.

Hedef dile ait kültürün özelliklerine dair bilgi içeren tek materyal, ikinci ünite de sunulan diyalogdur. İlgili diyalog Paul ve Pablo arasında geçer, bağlam anlamında bir önceki uygulama ile paralellik içermez ve diyalogda yer alan karakterlerin milliyetlerine dair bilgi paylaşılmamıştır. Hedef kültüre ait üç tarihi mekân (Buckingham Palace, British Museum, National Gallery) ilgili diyalogun başında üç farklı görsel ile sunulmuştur. Diyalogda, Hyde Park'tan da bahsedilmesine rağmen, alakalı bir görsel ile resmedilmemiştir.

IV. SONUÇ

Bu araştırmanın ilk sorusu yabancı dil olarak İngilizce ders kitaplarında yer alan kültür öğelerini incelemede kullanılabilecek bir kontrol listesinin hazırlanıp hazırlanamayacağına denemesiydi. Çalışmanın sonuçları, alanyazın taramasından elde edilen düşünce ve öneriler doğrultusunda hazırlanmış olduğumuz 2 basamak ve 31 alt basamaktan oluşmuş bulunan kılavuzun yabancı dil ders kitaplarında hedef kültürün nasıl yer aldığını incelemede verimli bir şekilde kullanılabileceğini göstermektedir. Çalışmanın diğer araştırma soruları ilköğretim İngilizce ders kitaplarında hedef kültürün nasıl tanımlandığı ve kitaplarda hedef kültür bilgisinin içerik açısından nasıl olduğuydu. Çalışmanın sonuçları kültürün ders kitaplarında yer alması bağlamında incelenen ders kitaplarında hedef kültürün pek az yer aldığı ve ağırlıklı olarak Türk kültürünün yer aldığını göstermektedir ki bu durum mevcut alanyazında yer alan tartışmalara ters düşmektedir. Tüm düzey yabancı dil ders kitaplarında öğrencilerin yerel ve ulusal olduğu kadar dilini öğrendikleri hedef kültürlerin de bilgisini almaları gerektiği açıktır. Dolayısıyla ders kitabı yazarları bu konu üzerinde hassasiyetle durmalı ve yabancı dil öğretmenleri

de ders kitaplarında yer alması gereken ancak yer almayan kültür bilgilerini ek ders araçları ve etkinlikleriyle takviye etmelidirler. Öğretmen yetiştirme programları da aday öğretmenlerin hedef kültür bilgisini tüm boyut ve uygulamalarıyla edinmelerini sağlamalıdır. Bu araştırmanın ürünü olan kontrol listesi de bu amaçla kullanılabilecek ve aday öğretmenlerde kültürel farkındalık yaratmaya destek olabilecek kapsamlı bir başlangıç görevi görebilecek nitelikte olduğu, araştırma sonuçlarının da ortaya koyduğu gibi, görülmektedir.

KAYNAKÇA

- ARIKAN, A. (2008), "Topics of reading passages in ELT coursebooks: What do our students really read?", *The Reading Matrix*, Vol. 8, No. 2.
- BROADY, E. (2004), "Sameness and difference: The challenge of culture in language teaching", *Language Learning Journal*, Vol. 29, pp. 68-72.
- BROWN, D. H. (1994), *Principles of Language Learning and Teaching*, Amerika: Prentice Hall Regents.
- BYRAM, M. (1997), *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*, Clevedon: Multilingual Matters LTD.
- (2000), "Assessing intercultural competence in language teaching", *Sprogforum*. Vol. 6 No. 18, pp. 8-13.
- CHASTAIN, K. (1988), *Developing Second Language Skills: Theory and Practice*, Orlando, Florida: Harcourt Brace Janovich Publishers.
- CORBETT, J. (2003), *An Intercultural Approach to English Language Teaching*, Clevedon: Multilingual Matters LTD.
- CORTAZZI, M. ve JIN, L. X. (1999), "Cultural mirrors. Materials and methods in the EFL classroom", E. Hinkel, (ed.), *Culture in Second Language Teaching and Learning*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 197-219.
- CRYSTAL, D. (1997), "The language that took over the world", *The Guardian*. (21 Şubat), Vol. 21.
- CUNNINGSWORTH, A. (1995), *Choosing your coursebook*, Oxford. Heinemann.
- DEMIREZEN, M. (1980), "On the psycholinguistic concept of difficulty foreign language vocabulary", *Hacettepe Beşeri Bilimler Dergisi*.
- GENÇ, A. (2002), "İlk ve orta öğretim okullarında yabancı dil ders kitabı seçimi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Vol. 22, pp. 74- 81.
- (2004), "Lern Mit Uns adlı Almanca öğretmen kitaplarında ülke bilgisi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol. 14, No. 1, pp. 91-102.
- GENÇ, H., ORUÇ, N. ve ŞEREMET, C. (2006), *Quick Step 6 Student's Book*, İstanbul: İhlas Gazetecilik.
- HOFSTEDE, G. (2001), *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations*, (2. basım), Thousand Oaks: Sage Publications.
- INAL, B. (2006), "Coursebook Selection Process and Some of the Most Important Criteria to be Taken into Consideration in Foreign Language Teaching," *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Journal of Arts and Sciences*, Vol. 5, pp. 19-29.

- KRAMSCH, C. (1998), *Language and Culture*, Oxford: Oxford University Press.
- PULVERNESS, A. (1995), "Cultural studies, British studies and EFL", *Modern English Teacher*, Vol. 4, No. 2, pp. 7-11.
- SARAÇ-SÜZER, H. S. (2007), "Öğretmen adaylarının 8. sınıf İngilizce ders kitabındaki diyalogların etkinliği konusunda inançları: Toplumedim sorunları", *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*. Vol. 15, No. 1, pp. 401-410.
- SERT, N. (2008). "İlköğretim programlarında oluşturmacılık", *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, Vol. 4, No. 2, pp. 291-316.
- TOMALIN, B. ve STEMPLSKI, S. (1993), *Cultural Awareness*, Oxford: Oxford University Press.
- TOMLINSON, B. ve MASUHARA, H. (2004), "Developing cultural awareness", *Modern English Teacher*, Vol. 13, No. 1, pp. 5-11.
- TSENG, Y. H. (2002), "A lesson in culture", *English Language Teaching Journal*, Vol. 56, No. 1, pp. 11-12.
- ÜNVER, Ş. (2009), *Exkursion in (Inter) kulturelle Themen*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- YALÇINKAYA, L., KESER, S., BOZTEPE, N., AKIN, N. ve ATABAY, S. (2006), *Let's Speak English 7 Student's Book*, İhlas Gazetecilik, İstanbul.

Ek1: Quick Step 6

BAKIŞ AÇISI	Çoklukla	Nadiren	Hiç
Öğrenci kendi deneyiminden yola çıkarak hedef kültürü tanımlar.			X
Öğrenci kendi kültürünü de düşünür ve tartışır.		X	
Hedef ve yerel kültür karşılaştırılır.			X
Hedef kültürde yer alan alt kültürlere yer verilmiştir.			X
Hedef kültürün evrensel kültüre yaptığı katkılar verilmiştir.			X
Hedef kültür diğer kültürlerden üstün olarak tanımlanmıştır.			X
Hedef kültürün baskın değer ve alışkanlıklarına aykırı düşen değer ve alışkanlıklar yer alır.			X
Hedef kültür eleştirel bir şekilde ele alınmıştır.			X
UNSURLAR/ ÖGELER			
Hedef kültür-bilim ilişkisi yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait dini bilgiler yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait siyasi bilgiler yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait görsel ve plastik sanatsal bilgiler yer almaktadır.			X
Hedef kültürde gündelik yaşamlara ait bilgiler yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait edebiyat yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait musiki bilgileri yer almaktadır.			X
Hedef kültürün spor çalışmaları yer almaktadır.		X	
Hedef kültüre hizmet etmiş insanlar yer almaktadır.		X	
Hedef kültürün diğer kültürlerden edindiği bilgi ve alışkanlıklar yer alır.			X
Hedef kültür-çevre ilişkisi (hayvan, bitki, doğa-insan ilişkisi) yer alır.			X
Hedef kültüre ait filmler yer alır.			X
Hedef kültüre ait hastalık ve sağlık bilgileri yer alır.			X
Hedef kültüre ait beslenme alışkanlıkları yer alır.			X
Hedef kültüre ait temizlik alışkanlıkları yer alır.			X
Hedef kültüre ait giyinme ve süslenme alışkanlıkları yer alır.			X
Hedef kültürde aile kurumuna ait bilgiler yer alır.			X
Hedef kültürde üreme ve cinsel sağlıkla ilgili bilgiler vardır.			X
Hedef kültürde eğlence hayatıyla ilgili bilgiler vardır.			X
Hedef kültürde gelenek, festival ve kutlamalarla ilgili bilgiler vardır.			X
Hedef kültüre ait tarihi eser ve bilgiler yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait coğrafi bilgiler yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait okul ve eğitim yaşantıları yer almaktadır.		X	

Ek2: Let's Speak English 7

BAKIŞ AÇISI	Çoklukla	Nadiren	Hiç
Öğrenci kendi deneyiminden yola çıkarak hedef kültürü tanımlar.			X
Öğrenci kendi kültürünü de düşünür ve tartışır.		X	
Hedef ve yerel kültür karşılaştırılır.			X
Hedef kültürde yer alan alt kültürlere yer verilmiştir.			X
Hedef kültürün evrensel kültüre yaptığı katkılar verilmiştir.			X
Hedef kültür diğer kültürlerden üstün olarak tanımlanmıştır.			X
Hedef kültürün baskın değer ve alışkanlıklarına aykırı düşen değer ve alışkanlıklar yer alır.			X
Hedef kültür eleştirel bir şekilde ele alınmıştır.			X
UNSURLAR/ ÖGELER			
Hedef kültür-bilim ilişkisi yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait dini bilgiler yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait siyasi bilgiler yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait görsel ve plastik sanatsal bilgiler yer almaktadır.			X
Hedef kültürde gündelik yaşamlara ait bilgiler yer almaktadır.		X	
Hedef kültüre ait edebiyat yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait musiki bilgileri yer almaktadır.			X
Hedef kültürün spor çalışmaları yer almaktadır.			X
Hedef kültüre hizmet etmiş insanlar yer almaktadır.			X
Hedef kültürün diğer kültürlerden edindiği bilgi ve alışkanlıklar yer alır.			X
Hedef kültür-çevre ilişkisi (hayvan, bitki, doğa-insan ilişkisi) yer alır.			X
Hedef kültüre ait filmler yer alır.			X
Hedef kültüre ait hastalık ve sağlık bilgileri yer alır.			X
Hedef kültüre ait beslenme alışkanlıkları yer alır.			X
Hedef kültüre ait temizlik alışkanlıkları yer alır.			X
Hedef kültüre ait giyinme ve süslenme alışkanlıkları yer alır.			X
Hedef kültürde aile kurumuna ait bilgiler yer alır.		X	
Hedef kültürde üreme ve cinsel sağlıkla ilgili bilgiler vardır.			X
Hedef kültürde eğlence hayatıyla ilgili bilgiler vardır.			X
Hedef kültürde gelenek, festival ve kutlamalarla ilgili bilgiler vardır.			X
Hedef kültüre ait tarihi eser ve bilgiler yer almaktadır.		X	
Hedef kültüre ait coğrafi bilgiler yer almaktadır.			X
Hedef kültüre ait okul ve eğitim yaşantıları yer almaktadır.		X	